

Rapportage

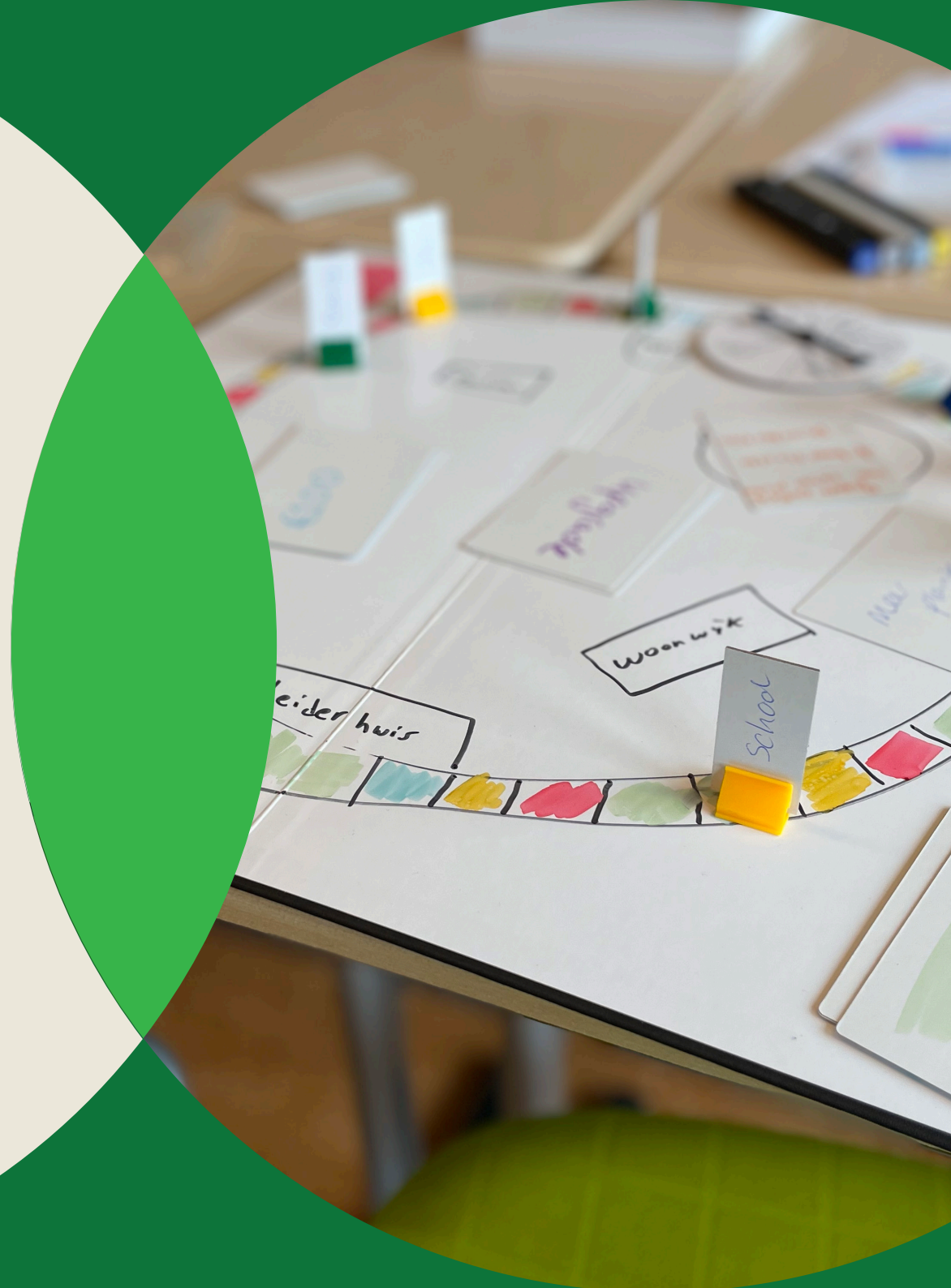
Ontwerptraject versterken van basisvaardigheden met ruim 180 leerlingen & hun docenten

Uitgevoerd door Social Envoy
in opdracht van Portus Juliana

December 2024
CC BY-NC-ND 4.0

SOCIAL
ENVOY

x portus | Onderdeel
van CVO
scholengroep



SOCIAL
ENVOY

x portus
scholengroep

Onderdeel
van CVO

VOORWOORD

Dit rapport is het resultaat van een uniek co-creatietraject dat we op Portus Juliana hebben doorlopen. In dit traject is onderzoek gedaan naar de motivatie van leerlingen en het versterken van de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale vaardigheden. Het onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de Portus scholengroep, heeft een bijzondere totstandkoming gehad, namelijk de helft van de leerlingen en hun docenten zijn betrokken geweest bij het onderzoek en ontwerptraject. Het is in het schoollandschap niet gebruikelijk om zoveel leerlingen direct te betrekken bij een onderzoek, en hun inbreng heeft ons traject enorm verrijkt.

Een belangrijk resultaat van het onderzoek is de ontwikkeling van een toolkit die op verschillende schoolniveaus - van beleid tot in het klaslokaal - toepasbaar is. Deze tools bieden praktische handvatten voor zowel leerlingen als docenten en sluiten naadloos aan bij de principes van ervaringsgericht leren. Deze aanpak stimuleert actieve betrokkenheid en geeft ruimte voor experimenteren en het maken van keuzes. De uitkomsten van het onderzoek en de stemmen van de leerlingen zijn verwerkt in het nieuwe schoolplan van Portus Juliana, waarmee basisvaardigheden een structurele en duurzame plek krijgen binnen het onderwijs.

Hoewel dit rapport specifiek is ontwikkeld voor Portus Juliana, hopen we dat de inzichten en aanbevelingen ook andere scholen inspireren. Het biedt waardevolle ideeën voor iedereen die basisvaardigheden wil versterken en onderwijs wil vernieuwen.

Tot slot gaat mijn dank uit naar Joy en Tanneke van Social Envoy. Jullie expertise, betrokkenheid en enthousiasme hebben een grote rol gespeeld in dit traject. Het was een plezier om dit samen te realiseren.

Met vriendelijke groet,

Tamara Breur
directeur Portus Juliana,
December 2024

DE OPDRACHT

De stem van leerlingen meenemen in beleid

De vraag die Portus Juliana stelde was: Hoe nemen we de stem van de leerlingen mee in het schoolplan dat we binnenkort gaan opstellen, met betrekking tot de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale vaardigheden? Om op die vraag antwoord te geven hebben wij - Social Envoy - ontwerpend onderzoek gedaan naar de behoeften en belemmeringen van leerlingen en docenten rondom deze basisvaardigheden en motivatie. Alle tools zijn gecreëerd met de leerlingen, docenten en schoolleiding en zijn breed getoetst om verandering mogelijk te maken. Zo wordt verandering breed gedragen en duurzaam.

Do onderzoeksvraag die hierbij centraal staat is:

“HOE KUNNEN WE BASISVAARDIGHEDEN BINNEN PORTUS JULIANA VERSTERKEN VANUIT DE VISIE VAN DE LEERLINGEN EN LERAREN?”

Opbrengst

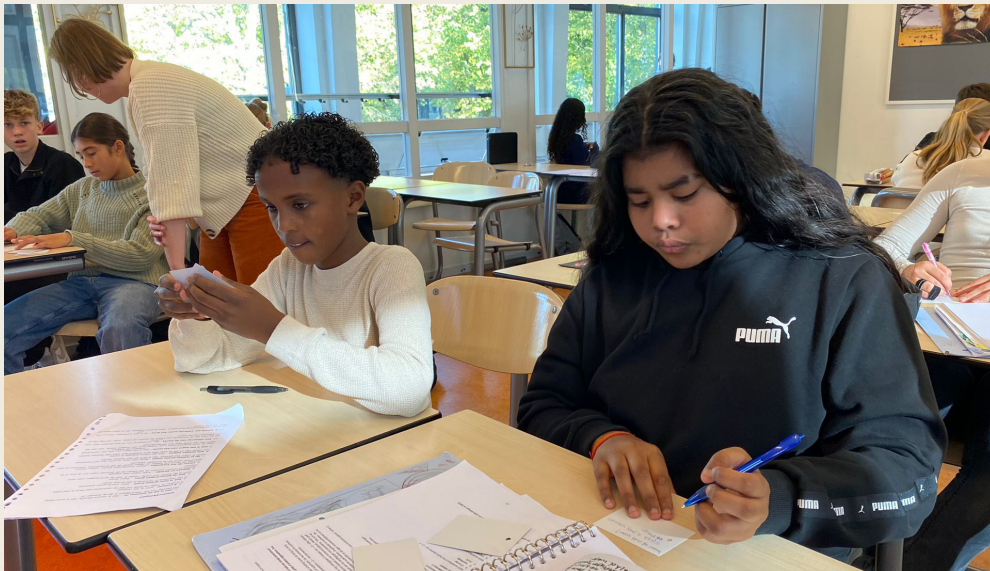
- Concrete aanbevelingen voor beleid en input voor het schoolplan van de komende vier jaar
- Toolkit met vier tools op verschillende niveau's die docenten en leerlingen ondersteunt in het (aan)leren van basisvaardigheden

Ontwerpend onderzoeken

Om tot een antwoord op de onderzoeksvraag te komen, is een ontwerpend onderzoek gedaan. We hebben hierin geïnterviewd, context mapping gedaan, design probes ingezet, meegelopen op school en in de wijk, gebrainstormd en co-creatie sessies gehouden met leerlingen en docenten. Hierin stond meedraaien met het systeem centraal en wilden wij zoveel mogelijk zien wat er al gebeurt, en hoe. In dit rapport staan de uitkomsten van het onderzoek centraal en worden de aanbevelingen omschreven.

Aan het eind van dit document verwijzen we door naar de tools waarin de geleerde lessen zijn omgezet naar praktische werkvormen voor coördinatoren, docenten en leerlingen. Het streven was om deze toolkit zo dicht mogelijk te laten aansluiten bij reeds gestarte initiatieven op school, zodat deze versterkt kunnen worden.

INHOUD

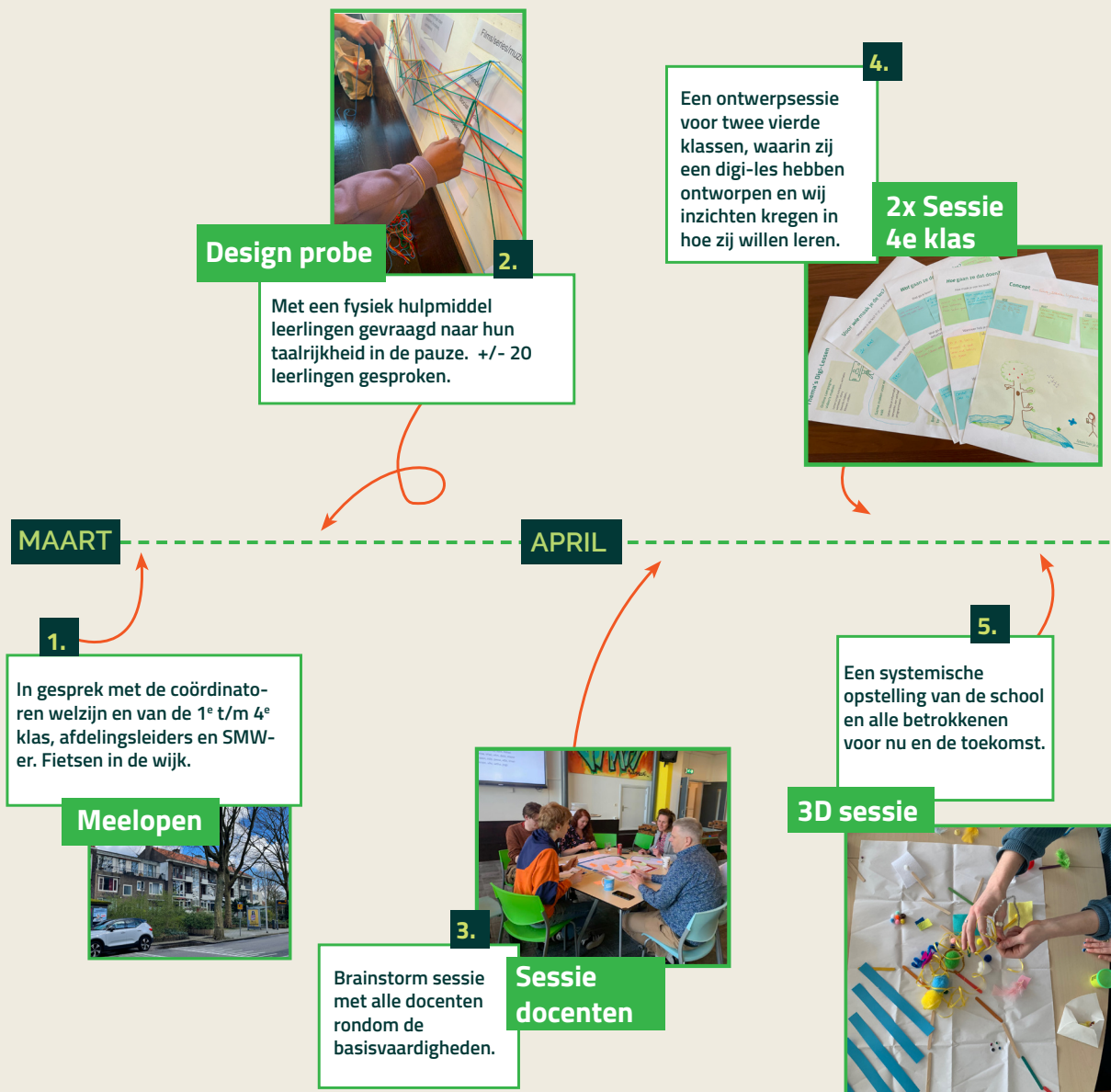


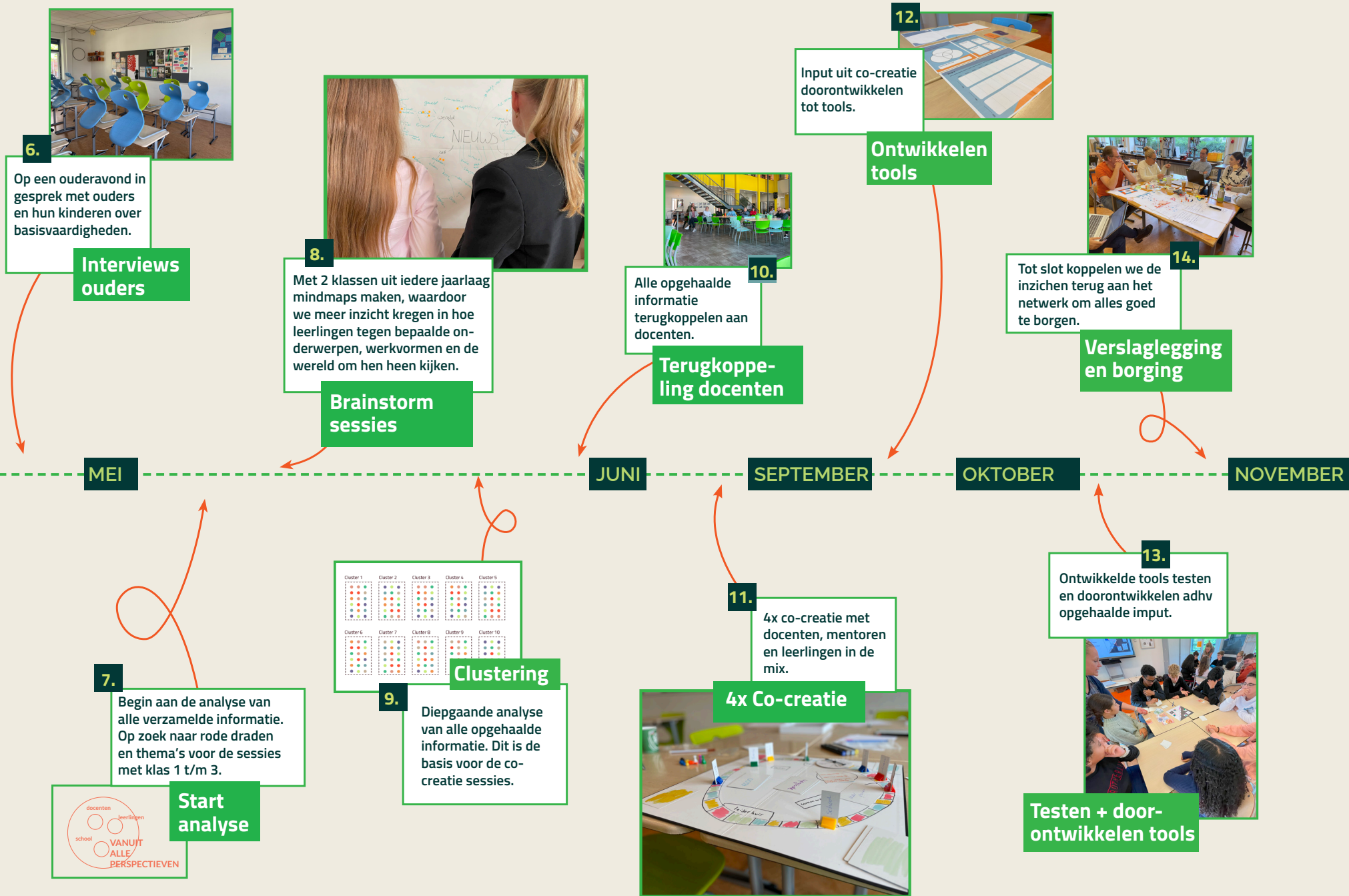
De opdracht	6
Stappen in de tijd	8
Methodiek	10
Clusters & aanbevelingen	12
1. Bruggen bouwen in Charlois	14
2. Ik doe het niet voor niks	16
3. (H)erkenning	17
4. Beweegrimte	19
5. Zelf keuzes maken	20
6. Zelfbescherming	21
7. Logica zoeken vinden	22
8. Sociaal (en digitaal) contact	23
9. Samenwerken onder voorwaarden	24
10. Persoonlijke aandacht en ondersteuning	25
Ontwerpdoel	26
Aanbevelingen	30
Toolkit basisvaardigheden	36
Slotwoord	42
Bronnenlijst	43

STAPPEN IN DE TIJD

In de tijdlijn zijn de stappen in het onderzoeks- en ontwerptraject weergegeven. In onze aanpak staan co-creatie, terugkoppeling en borging centraal, wat betekent dat alle partijen, van leerlingen tot bestuur, in alle stappen worden meegenomen.

In dit proces zijn ongeveer de helft van de leerlingen en een groot deel van de docenten van Portus Juliana betrokken tijdens het onderzoeken, ontwerpen, detailleren en testen.

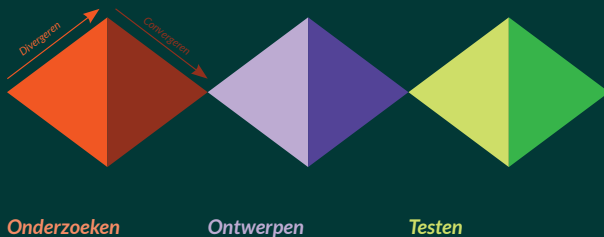




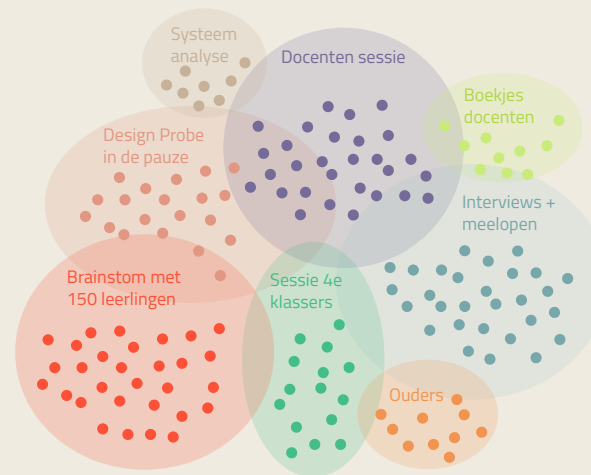
METHODIEK

Binnen een ontwerpende aanpak vallen de verschillende fases onderzoeken, ontwerpen en testen. Binnen deze fases werk je iteratief wat betekent dat je verschillende stappen vaker dan één keer doorloopt, en wissel je af tussen divergeren - *breed kijken* - en convergeren - *keuzes maken*.

Binnen dit traject is er gebruik gemaakt van de clusteringsmethode die in de ontwerpmethodiek Social Implication Design (SID) wordt aangehouden, om te zoeken naar betekenisvolle verbanden tussen alle opgehaalde informatie. De afbeelding hiernaast illustreert hoe deze fases zijn uitgevoerd.

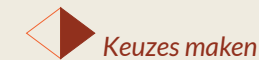
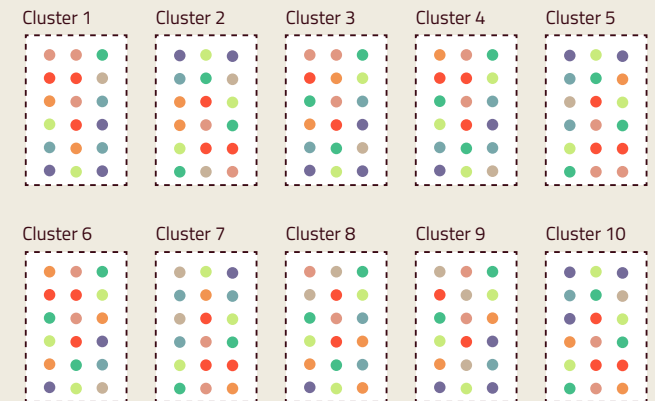


1. Onderzoeken



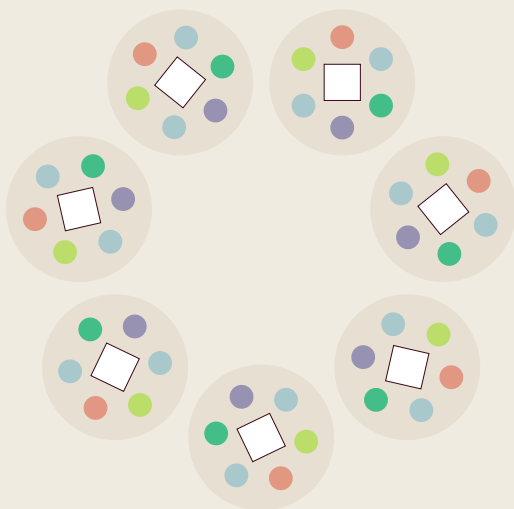
Opbrengst:
 Kennis gemaakt met het systeem
 Inzicht in behoeftes en belemmeringen

2. Clusteren



Opbrengst:
 Input voor aanbevelingen voor beleid
 Input voor de vorm en inhoud van de co-creatiesessies
 Eerste ideeën voor tools

3. Co-creatie van oplossingen



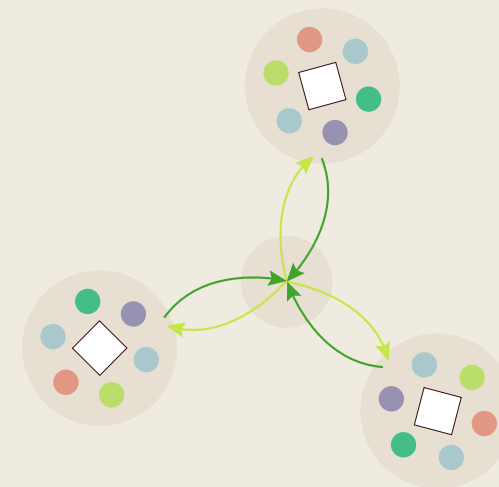
Opbrengst:
Input voor aanbevelingen voor beleid
Eerste concepten van tools

4. Detailleren van concepten



Opbrengst:
Gedetailleerde concepten om mee te testen

5. Testen en doorontwikkelen

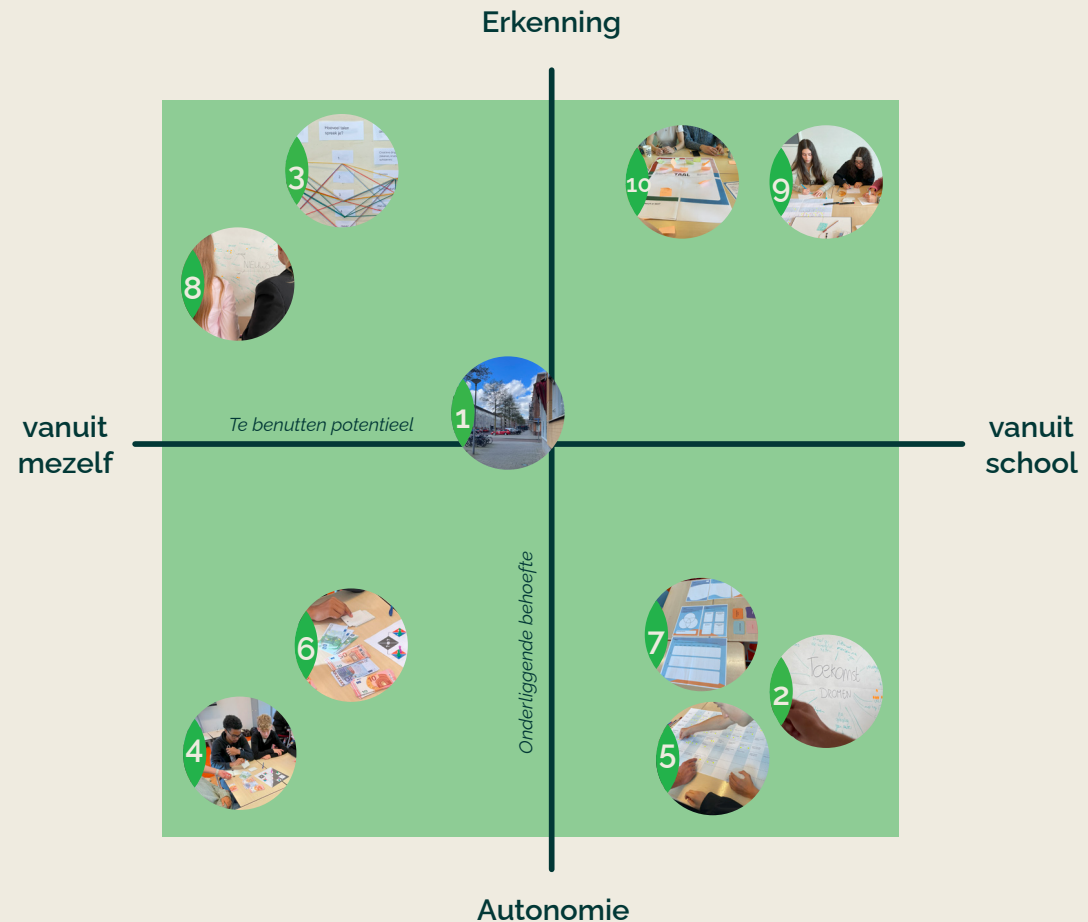


Opbrengst:
Geïntegreerde toolkit met 4 tools en een
onderzoeksdocument als basis voor beleid

CLUSTERS

Alle informatie uit de onderzoeksperiode is geclusterd tot 10 verhalen die ten opzichte van elkaar zijn geplaatst op een assenstelsel. De assen zijn opgesteld aan de hand van de meest genoemde behoeftes en het te behalen potentieel.

De onderliggende behoeftes die uit deze clusters het meeste naar voren kwamen zijn autonomie en erkenning. Deze twee hebben we uitgezet op de verticale as. Een ander speerpunt is het nog veel te benutten potentieel, zowel vanuit de leerlingen en docenten zelf, als vanuit de school als geheel. Deze hebben we uiteengezet op de horizontale as. Alle clusters hebben een plek gekregen op deze assen en laten zien in welke wereld we ontwerpen. Tijdens het ontwerpen van de tools hebben we ons in eerste instantie gefocust op het kwadrant rechts onder: Autonomie x Potentieel vanuit de school als geheel. Hierin staan de thema's zelf kunnen kiezen, gehoord worden en het kunnen duiden van de wereld om hen heen (en de school) centraal.



- | | |
|-------------------------------|--|
| 1. Bruggen bouwen in Charlois | 7. Logica zoeken en vinden |
| 2. Ik doe het niet voor niks | 8. Sociaal (en digitaal) contact |
| 3. (H)erkenning | 9. Samenwerken onder voorwaarden |
| 4. Beweegruiimte | 10. Persoonlijke aandacht en ondersteuning |
| 5. Zelf keuzes maken | |
| 6. Zelfbescherming | |

LEESWIJZER

In dit hoofdstuk beschrijven we de 10 clusters die kenmerkend zijn voor de Portus Juliana school. Alle informatie in de cluster komt uit het onderzoek dat bestond uit interviews met ouders en docenten, het meelopen op school en in de wijk, de systeemanalyse, de docentensessie met 80% van alle docenten, docenten dagboeken, brainstormsessies met 180 leerlingen, ontwerpessies met twee vierde klassen, en een design probe. Deze clusters vormen samen de context waarbinnen we ontwerpen.

De clusters vormden ook het fundament voor de co-creatiesessies, waarin gemixte groepjes van leerlingen en docenten een spel hebben ontworpen voor het stimuleren van basisvaardigheden. Zowel leerlingen als docenten gaven namelijk aan meer autonomie te willen en spelenderwijs te willen werken. Tijdens het ontwerpen van een spel hebben zeven groepen deze richting verder geëxploreerd. Het resultaat zijn zeven spellen, waarvan de outlines in de bijlagen te vinden zijn.

Belangrijke verdiepende onderzoeksvragen waren onder anderen: Hoe werken leerlingen samen - met elkaar, andere jaarlagen en met docenten? Welke onderwerpen en thema's spreken de leerlingen aan? Welke vakken en leerdoelen staan centraal? De leerlingen hebben een uitgebreide selectie van vragen en opdrachtkaartjes gemaakt die als inspiratie dienen voor het vervolgtraject.

Uit deze co-creatiesessies, spellen en clusters, zijn niet alleen waardevolle inzichten naar voren gekomen, maar ook concrete aanbevelingen. Deze staan in het volgende hoofdstuk aan de rechter pagina, per cluster beschreven.



Cluster 1

BRUGGEN BOUWEN IN CHARLOIS



Veel leerlingen van Portus Juliana groeien op in Charlois, een wijk met veel armoede, schulden of andere problematieken in huis zoals verslaving, misbruik of geweld. Toch ervaren niet alle leerlingen met deze thuissituatie, dat zij in armoede leven. De wijk wordt niet als gevaarlijk ervaren, terwijl leerlingen weten dat het zo is. Over hun thuissituatie en eventuele armoede wordt onderling niet gesproken.

Veel leerlingen zijn trots op het feit dat ze op Portus Juliana zitten, omdat ze boven het verwachte niveau presteren en uitzicht hebben op de Havo (en/of een vervolgopleiding). De docenten zijn ook trots en hebben bewust gekozen voor deze school. Deze omgeving heeft invloed op hen.

Door de rauwe thuissituatie voelen een aantal leerlingen een sterk 'Ik tegen de wereld' gevoel. Dit zijn vaak de leerlingen die ook niet het gevoel hebben dat school hen kan helpen verder te komen. Interessant is dat bijna alle leerlingen die klaar zijn met school en nu een vervolgopleiding volgen, later inzien hoe erg school hen heeft geholpen. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan het belang van school en hoe het leerlingen kan helpen.

Niet alle leerlingen van Portus Juliana komen uit Rotterdam Zuid, maar een deel komt uit in de buurt gelegen dorpen of steden. Deze leerlingen krijgen vaak meer structuur en steun van hun ouders en beginnen zo met +10 aan school, waar anderen met -10 beginnen. Het verschil tussen de leefomgevingen van leerlingen kan heel groot zijn.

Leerlingen en docenten noemen verschillende dingen die de kloof tussen nu en de toekomst, verschillende thuissituaties, hen en de docenten, en arm en rijk kunnen overbruggen. Zo mogen docenten meer van zichzelf laten zien, waardoor de wereld van de leerlingen groter wordt en zij meer verbinding kunnen maken met de docenten. Deze verbinding maakt de binding met het vak ook makkelijker en school daarmee leuker. In het dagelijks leven vervullen docenten namelijk meerdere rollen tegelijk. Van de stoere docent, tot lieve vaderfiguur, supporter en meer. Gastdocenten kunnen lessen ook interessanter en herkenbaar maken. Dit helpt bij het krijgen van een beeld van de toekomst. Er is behoefte om de brede multiculturele samenleving van Rotterdam een groter onderdeel te maken van de school. Parallel is er ook de wens om plek te maken voor andere culturen op school, zoals de straatcultuur, want dit raakt voor hen aan hun identiteit en identiteitsontwikkeling. Er zijn ook veel leerlingen die het verlangen hebben om later terug te geven aan de wijk waar zij zijn opgegroeid door sociaal maatschappelijk werker te worden. Leerlingen willen graag meer docenten met een vergelijkbare achtergrond als zichzelf, zodat ze zich meer begrepen voelen. Een andere manier om leerlingen gesteund te laten voelen is door te beseffen dat docenten er bewust voor hebben gekozen om met hen te werken.

De school voelt zelf ook druk van buitenaf. Landelijk wordt telkens nieuw beleid opgelegd, zoals nu rondom de basisvaardigheden, waar de school, die al in een complexe wijk staat, iets mee moet. Dit zorgt voor frustratie. De scheiding tussen binnen en buiten, inefficiëntie en het gebrek aan focus op

kernbehoeften en keuzes maken.

Dilemma: inclusie vs. kloof door inclusief te zijn

De school ervaart een continu dilemma tussen hun eigen koers kunnen volgen en alle andere stemmen erbij betrekken. Of dit nu gaat over ouders met andere waarden of beleid van OC&W. Hoe hou je je koers vast als er steeds andere, nieuwe vragen en behoeften binnenkomen? De school voelt dat ze meer mag vertrouwen op zichzelf. Dit verschilt niet veel met de docenten en leerlingen zelf.

Een stukje context...

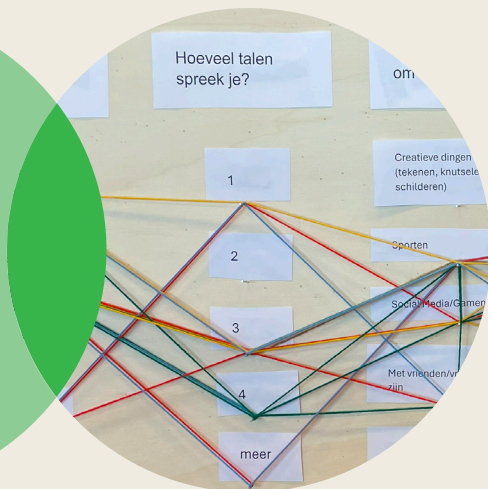
Charlois is van origine een Christelijk, boeren dorp, dat met de komst van de haven door Rotterdam is omsloten. Vanaf dat moment zijn er veel goedkope, snel te realiseren, woningen gebouwd voor alle arbeidsmigranten (eerst vanuit Noord-Brabant, Zeeland en België) die de haven hebben gebouwd, en later voor de arbeidsmigranten die in de havens gingen werken (Spanjaarden en Italianen en later Turken en Marokanen). In de opbouw van de wijk is nog goed te zien in de oude singels en kerken zijn vermengd met sociale huurwoningen.

De oorsprong van de Rotterdamse wijk is dus gebouwd op deelculturen en 'kort' verblijf. Door deze oorsprong is er in de wijk van oudsher niet geïnvesteerd in integratie en woonplezier, maar had hij een praktische functie.



Cluster 3

(H)ERKENNING



Het woord 'respect' resoneert enorm bij de leerlingen, respect is wederkerig en iedereen verdient het. Er lijkt een behoefte te zijn in duidelijk onderscheid maken tussen accepteren, respecteren en waarderen. De leerlingen benoemen respect op veel verschillende manieren. Je leert zelfrespect van je ouders en kan het jezelf aanleren. Respect gaat over het aangeven en respecteren van grenzen, elkaar helpen, vriendschappen hebben en normaal tegen elkaar doen. Discriminatie en racisme zijn respectloos en over geloof maak je geen grappen, dan kan je iemand namelijk kwetsen. Respect is de basis op school en die beschermt je tegen pesten.

Leerlingen weten wel 'hoe het moet', maar dat wil niet zeggen dat ze het ook altijd doen. Het verschil tussen wat zij zeggen en doen is groot. Onderling samenwerken in de klas is niet gemakkelijk, er zijn veel groepjes en ze vinden veel van elkaar. Je hoort bij je eigen groepje en krijgt daarmee niet automatisch respect van anderen. Om sociaal af te wijken moet je innerlijke stevigheid hebben.

Daarin is ondersteuning nodig door een serieuze voorbeeldrol van docenten.

Op deze rol kan meer worden ingezet en daarbij helpt het bewustzijn vanuit voorbeeldgedrag vanuit de docenten. Leerlingen willen meer aandacht voor sociale en mentale gezondheidsthema's in de lessen bv. aan de hand van zelfrespect. Zelfrespect is volgens de leerlingen belangrijk en gaat over zelfvertrouwen, grenzen weten en aangeven en dat leren zij van hun ouders, van zichzelf en op school. Het is belangrijk om elkaar te kennen, dat leerlingen zien wie daadwerkelijk zijn en daarin kunt ontspannen zonder kwetsbaar te zijn.

Als docent ben je soms zo bezig met lesgeven en door de stof te komen, dat je kan overzien bij wat er allemaal om je heen gebeurt. De leerling mist dan het deel waarbij er goed naar hen geluisterd wordt. Ook willen ze vaker hun mening geven en dat ze serieus genomen worden. Leerlingen voelen zich soms niet gerespecteerd door docenten, wat leidt tot frustratie en boosheid. Leerlingen voelen het als het niet goed zit tussen hen en een docent. Zij voelen dat docenten respectloos met hen omgaan als hij/zij zich boven hen plaatst of kleineert. Ze vinden het niet kunnen dat een docent klassikaal iemand voor schut zet. "Docenten maken je stil, je kunt niks doen, je bent machteloos."

Onderling wordt er door docenten (tegen leerlingen en elkaar) gesproken over 'goeie' kinderen: dat zijn namelijk de leerlingen die voor de moeilijke vakken zoals natuurkunde kiezen. Hiermee wordt een groep op een voetstuk geplaatst, terwijl er op een andere groep wordt neergekeken. Dit weten de leerlingen ook en zorgt voor verschil in waardegevoel op basis van de vakkenpakketkeuze.

Een voorbeeld van een plek waar ouders en leerlingen zich gehoord en gerespecteerd voelen is bij Gino, de sociaal maatschappelijk werker, die leerlingen en ouders helpt met hun thuissituatie.



Cluster 4

BEWEEG RUIMTE



Veel leerlingen ervaren een groot contrast tussen op school zitten en alles daarbuiten. Zo zijn er op school veel regels en mogen ze buiten school vaker zelf bepalen wat ze doen. Er is ook een sterke wens om deze flexibiliteit meer te krijgen op school.

Een belangrijk onderdeel hiervan is bewegen. Veel leerlingen geven aan hier meer behoefte aan te hebben op school. Door de noodlokalen is het plein te klein geworden en kunnen ze niet meer voetballen en spelen. Ze hebben het nodig om lichamelijk te bewegen en zeggen dat sporten en spelen een belangrijke uitlaatklep voor hen is. Ze ervaren de schooldagen van 8 tot 15:30 als lang en vermoeiend en zeggen ontspanning en beweging nodig te hebben voor hun mentale gezondheid.

Gym is daarom bij veel leerlingen het favoriete onderdeel van de dag. Ze vinden het jammer dat het in de derde klas maar 1 uur is. Sporten die worden genoemd waar leerlingen van genieten is voetbal, turnen, basketbal, korfbal, hockey, kickboksen en paardrijden. Een aantal leerlingen vindt veel op hun

telefoon zitten tijdverspilling en anderen zouden meer tijd besteden aan sporten en buiten zijn als zij minder op hun telefoon zouden zitten.

Hoewel de leerlingen veel willen bewegen, voelen zij veel druk van docenten. Er wordt van hen verwacht dat ze stil zitten, niet praten, niet lachen, niet aan elkaar zitten, de hele les kunnen opletten en dingen in één keer kunnen.

Echter, in de klassen is er veel lichamelijke beweging in de vorm van aan elkaar zitten en bewegen op de stoel. Wanneer er 'spannende' onderwerpen en/of uitspraken worden gedeeld, neemt deze lichamelijke beweging toe en zakt daarna weer naar rust. Daar tegenover zitten leerlingen die niet bewegen, en de keuze maken om geen aansluiting te maken bij de les. Ogenscheinlijk zitten ze hun tijd uit met hun stoïcijnse gezicht. Er is een spanning tussen isolement en het gebruiken van de ruimte, letterlijk en figuurlijk. Dus er is een grote verscheidenheid aan sociale rollen. Sommige rollen ontstaan uit wenselijk gedrag vanuit de klas en andere weer vanuit gewenst gedrag vanuit de school.

Cluster 5

ZELF KEUZES MAKEN



Leerlingen willen een betere balans tussen de eisen van docenten en hun eigen leerbehoeften. Ze geven de voorkeur aan variatie in lesmethoden en meer autonomie in hun leerproces. Ze stellen verschillende werkvormen voor die passen bij diverse leerstijlen. Ze pleiten ervoor om naar huis te mogen als ze hun huiswerk af hebben in het laatste huiswerkuur.

Muziek tijdens het zelfstandig werken op school, gamification in opdrachten en lessen, en het belonen van snelle werkers zijn ook populaire suggesties. Daarnaast kunnen visuele en auditieve middelen meer gebruikt worden in de les, en willen leerlingen meerdere opties hebben voor het leren van toetsen, zoals samenvattingen maken, mindmaps creëren en video's terugkijken. Voor schoolopdrachten willen ze leren hoe ze AI moeten gebruiken.

Wat interessant is, is dat docenten zelf ook aangeven praktischer bezig te willen zijn. En ook zij hebben behoefte aan autonomie in hun lessen, met name als het gaat om het aanleren van basisvaardigheden. Zo willen een aantal docenten meer kunnen voorlezen in de les. De belemmeringen die zij

ervaren zijn dat er te weinig ruimte is om aan basisvaardigheden te werken, dat er vooral gefocust moet worden op de stof in het eindexamen en dat ze door het vast curriculum geen tijd hebben voor andere dingen.

Er is een sterke behoefte aan meer tijd om te leren en minder tijdsdruk, vooral rond toetsen. De leerlingen geven aan dat zij veel moeten haasten omdat er te weinig tijd is om te leren en in de lessen - "Tijd is krap". Een voorbeeld dat goed werkte is het nieuwe mondeling examen van Nederlands. Hier werden verschillende vaardigheden getoetst (bronnen zoeken, mening formuleren, oefenen in groepen, spreken) op een competitieve manier (twee teams). De leerlingen vonden het leuk en hebben een hoop geleerd.

Door meer autonomie te geven aan zowel docenten als leerlingen, kan een meer gebalanceerde en effectieve leeromgeving worden gecreëerd. Innovatieve oplossingen zoals de competitieve mondelinge toets kunnen als inspiratie dienen voor het herzien van andere lesmethoden en toetsvormen, om zo het leerproces interessanter en zinvoller te maken.

Opvallend is het dat er voor nieuwsgierige leerlingen nu geen extra activiteiten/oefeningen zijn die zij kunnen doen als ze snel klaar zijn. Ook willen zij zelf kiezen waar ze aan werken in hun tussenuur.

Cluster 6

ZELF BESCHER- MING



Geld is het antwoord op de toekomst. Door geld word je succesvol en heb je grip op het leven, dan kan je doen wat je wilt en word je gelukkig. Het maakt niet direct uit met welke baan je je geld verdient, of welke studie je moet doen maar dat is wel het einddoel.

Leerlingen geven aan dat ze willen weten hoe het werkt met geld, hoe je je zaken regelt als je 18 wordt, hoe je veel geld kan verdienen, omgaat met schulden en belastingaangifte. Dit is een product van de omgeving waarin geldproblemen breed spelen.

Doordat deze leerlingen uit eerste hand ervaren wat de gevolgen kunnen zijn van een verkeerde aangifte of (financiële) keuze, is er angst om fouten te maken in de toekomst. Deze fouten kunnen namelijk grote gevolgen hebben. Dit is een van de redenen waarom deze leerlingen negatieve gedachten, faalangst en sociale druk ervaren. Leerlingen vinden het belangrijk om te leren hoe ze zichzelf kunnen helpen in moeilijke situaties en spreken hun behoefte daarin uit.

“Je moet weten hoe je echt jezelf helpt als je alleen bent, zodat je weet wat je moet doen.”

Deze leerlingen voelen ook dat ze weinig vrije tijd hebben, mede doordat de schooldagen lang zijn en zij in het weekend bijvoorbeeld hun ouders helpen in de bakkerij of met klussen thuis. Ze hebben dan ook een sterke wens voor autonomie en er is frictie tussen wat ze moeten en willen, zowel op school als thuis. Zij zeggen dat als je zelf mag bepalen wat, hoe en wanneer je iets doet, het minder moeite kost.

Om grip te krijgen op de situatie bereiden leerlingen zich voor op een vervolgopleiding en willen meer oefenruimte tijdens sollicitatie lessen en ook herhaling om te blijven oefenen. Een diploma helpt erbij om te bereiken, alleen hoe je dat moet aanpakken weten ze niet. Veel dromen van een eigen bedrijf. Een les over het opzetten van een eigen bedrijf is dan ook een van de meest genoemde suggesties van leerlingen voor school. Sommigen zien een HBO opleiding een manier om geld te verdienen. Voor anderen is dit de verwachte route vanuit huis. Hierbij benoemen leerlingen het belangrijk dat je goed Nederlands en Engels spreekt en schrijft.

Cluster 7

LOGICA ZOEKEN EN VINDEN



In hun zoektocht naar vrijheid, zijn regels die school oplegt een spelbreker. Wanneer deze regels niet passend, logisch of rechtvaardig zijn, zorgt dit voor grote frustratie en weerstand bij de leerlingen. Er zijn ook veel regels nodig en ze vinden sommige regels kinderachtig. De hele dag regels vergen inspanning, maar waar kan je stoom afblazen?

Zij voelen de noodzaak om regels ter discussie te stellen of er even uit te kunnen stappen. Er is vaak meer context nodig om te begrijpen waarom iets is zoals het is. Hierover willen ze graag in gesprek met de school. Er overheerst een gevoel dat er niet echt naar hen geluisterd wordt over deze dingen. Hierin kan onderscheid gemaakt worden tussen accepteren, respecteren en waarderen. Het is belangrijk om hier helderheid in te creëren door bijvoorbeeld regels versus afspraken te maken. Afspraken komen voort uit dialoog en naar elkaar luisteren.

Leerlingen zouden vaker hun mening willen geven en een leerling schreef specifiek op: "Meer tijd aan de kinderen besteden". Er is ook vaak geen besef wat

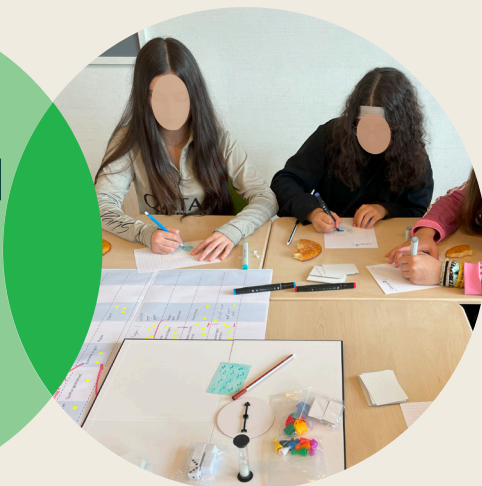
het hen oplevert, zoals een huiswerkvrije school. Het levert je ook veel tijd op. Er is dus meer context nodig wat het hen direct oplevert.

Thema's zoals geloof, racisme, en seksualiteit worden weinig besproken maar zijn volgens de leerlingen belangrijk voor een inclusieve schoolomgeving. Uiting van geloof - bijvoorbeeld het dragen van een hoofddoek (respect), racisme over het geloof en slavernij zijn onderwerpen die de leerlingen benoemen evenals de behoefte om te leren (te weten) hoe zij met anderen om moeten gaan. Een leerling benoemde dat er in het kader van het onderwerp slavernij, zweepgeluiden op school worden gemaakt en dat er niet wordt gesproken over gevoelens en wat het met iemand doet.

Voor school komt de taak erbij om leerlingen in hun alledaagse gesprekken hierover te ondersteunen. Een aantal docenten zegt dit graag te doen. Het vergt wel inspanning om dit op een goede manier te doen. Anderen zien hiervan af en vinden dat ze genoeg te doen hebben, of denken dat hun collega's hier beter geschikt voor zijn. Leerlingen willen meer dialoog en begrip van de behoeften van leerlingen door docenten. Ze stellen voor om mentoruren te gebruiken om deze problemen te bespreken. Daar voelen ze zich enorm gehoord.

Cluster 9

SAMENWERKEN ONDER VOOR- WAARDEN



Samenwerken is tijdens sport vaak makkelijker dan in de klas. Daar voel je je een team, waarbij je elkaar kunt helpen en aanspreken, en er is een inspirerende coach aanwezig. Op school ervaren de leerlingen samenwerken als moeilijker, bijvoorbeeld omdat ze bang zijn te veel of te weinig te doen. Ook geven ze aan dat er regels zijn voor samenwerken, zoals niet te hard praten, respect tonen voor elkaar, en sociaal met elkaar omgaan. Leerlingen lijken pas als klas samen te werken als ze tegen een andere klas uitkomen.

Tijdens het samenwerken nemen leerlingen vaak vaste rollen aan, zoals de clown, de stille, de nerd, of de pester, in vaste groepjes. Dit kan ten koste gaan van beweeglijkheid en ruimte voor creativiteit.

Digitale tools, zoals gamen, kunnen de buitenwereld naar binnen brengen en oplossingen bieden die door leerlingen worden bedacht. Activiteiten zoals Kahoots en wedstrijdjes zijn altijd een succes. Er is de behoefte aan meer praktische opdrachten en doen.

Voor het optimaliseren van de basisvaardigheden zouden docenten meer onderling kunnen samenwerken, zodat ze elkaar versterken en gezamenlijk een doel bepalen. Een voorbeeld is dat alle docenten leerlingen op taalfouten wijzen, zodat er niet een docent als zeurkous wordt aangewezen en zich onpopulair maakt. Als de gehele staff hier samen achter staat, zorgen zij voor duidelijkheid voor de leerlingen. Nu kunnen leerlingen het zich nog niet voorstellen dat ze samenwerken met docenten, wel vragen ze hen graag om hulp. Wat als we leerlingen ook betrekken bij de woorden die de leerlingen niet begrijpen door bijvoorbeeld stickers te plakken bij woorden die de leerlingen niet begrijpen.

Naast verbinding met anderen is ook verbinding met zichzelf nodig voor goede samenwerking (identiteit). Op school wordt veel tijd besteed aan persoonlijke aandacht en emotionele ondersteuning tijdens lessen.

Er is vraag naar meer ouderparticipatie en samenwerking met ouders. Het huisbezoek van mentoren in de eerste klas kan een begin zijn van deze verbinding. Omdat je een mentor niet kiest, moet je geluk hebben dat het klikt. Het valt ook op dat de avonden die georganiseerd worden voor ouders (in een kwetsbare positie en) die dit het meest nodig hebben, juist door deze ouders niet worden bezocht. Ouders zien school nog vaak als de plek voor hun kinderen en stigma's zitten soms in de weg.

Cluster 10

PERSOONLIJKE AANDACHT EN ONDERSTEUNING



Binnen de school en tijdens de lessen gaat er veel tijd naar persoonlijke aandacht en emotionele ondersteuning. Met een aantal mentoren ervaren leerlingen een vriendschap, waar ze meer in gesprek mee willen. Zij geven ook aan dat ze dit het liefst 1 op 1 doen, bijvoorbeeld tijdens een mentor- of huiswerk uur. Docenten geven los hiervan ook aan meer individuele gesprekken te willen en meer ruimte te willen krijgen om hun extra sociale vaardigheden aan te leren. Daar zijn ze namelijk toch al iedere dag impliciet mee bezig. Zij willen meer bewustzijn creëren rondom wat 'wenselijk' gedrag is en willen meer uitkomen voor hun eigen positieve vaardigheden en talenten. Zij willen (hun eigen) levenslessen delen.

Er is ruimte nodig waar leerlingen kunnen experimenteren, waar ze hun behoeften/interesses kunnen ontdekken en dat ze kunnen veranderen. Opdat ze een beetje afstand kunnen nemen van hoe ze tot nu toe zijn gegroeid. Taal en taalontwikkeling zijn hier belangrijk in. Je innerlijke wereld kunnen verwoorden, dezelfde taal spreken en nieuwe taal/woorden ontdekken om de wereld om je heen te duiden. Basisvaardigheden zijn hier een impuls voor.

Portus Juliana is een relatief kleine en compacte school. Binnen de school is er veel aandacht voor elkaar, dit geldt voor zowel docenten als leerlingen. Deze aandacht vertaalt zich in de waardering als excellente school, waardering door de bewuste keuze van ouders en trots van de leerlingen op wat ze kunnen bereiken.

Toch is er ook een spanningsveld. Enerzijds zeggen leerlingen een docent te willen die ze kunnen vertrouwen en waar ze alles tegen kunnen zeggen. Anderzijds zeggen ze 'gewoon met rust gelaten' te willen worden. De behoefte is dat ze kunnen praten zonder dat de luisteraar oordeelt en niet direct naar een oplossing zoekt.

ONTWERP- DOEL

Gebaseerd op de uitkomsten van het onderzoek hebben we een ontwerpdoel opgesteld, dat dient als leidraad voor het ontwerpen van de toolkit en als kapstok voor de aanbevelingen. Een ontwerpdoel bestaat uit drie onderdelen:

1. De maatschappelijke impact (op lange termijn)
2. De gewenste gedragsverandering (op korte termijn)
3. Het mechanisme dat deze gedragsverandering moet bewerkstelligen

Deze drie onderdelen bouwen op elkaar voort en vormen samen de basis voor verandering. Tijdens het ontwerpen focussen we ons op het mechanisme (en de werkzame elementen die daarin zitten) omdat deze ervoor moet zorgen dat de gewenste verandering plaats vindt.

1. De impact op
de maatschappij

**OM LEERLINGEN MET STERKE BASISVAARDIGHEDEN
DE WERELD IN TE LATEN STAPPEN NA SCHOOL,**

**WILLEN WE DAT ZE DE WERELD OM HEN HEEN BETER
BEGRIJPEN EN ACTIEF MEEDOEN AAN DE LESSEN,**

DOOR SPELENDERWIJS ERVARINGSGERICHT TE LEREN.

3. Het mechanisme dat deze
verandering in gang moet zetten

2. De gewenste
gedragsverandering

WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING

ERVARINGSGERICHT LEREN

Kolb (1984) schrijft in zijn Experiential Learning Theory dat ervaringsgericht leren van cruciaal belang omdat het de actieve betrokkenheid van leerlingen in het leerproces stimuleert. Volgens deze theorie vindt leren het meest effectief plaats door een cyclisch proces van directe ervaring, reflectie, conceptvorming en het testen van nieuwe inzichten. Deze aanpak stelt leerlingen in staat om diepgaand te begrijpen en toe te passen wat ze hebben geleerd. Deci en Ryan's (2000) Self-Determination Theory benadrukt daarnaast het belang van **autonomie**, **competentie** en **verbondenheid**. Ervaringsgerichte leermethodes geven leerlingen meer vrijheid om zelf keuzes te maken en hun leerproces actief te sturen, wat leidt tot intrinsieke motivatie en een diepere leerervaring.

Biesta (2022) voegt hieraan toe dat ervaringsgericht leren niet alleen gaat om het opdoen van kennis en vaardigheden, maar ook op de ontwikkeling van de leerling als individu. Hij benadrukt het stimuleren van nieuwsgierigheid naar het onbekende wat bijdraagt aan persoonsvorming en autonomie. Hierdoor

bevordert ervaringsgericht leren niet alleen praktische vaardigheden, maar ondersteunt het ook de ontwikkeling van kritische, zelfstandige en zelfbewuste leerlingen.

“IK VIND HET MOOI OM TE ZIEN HOE ALLES BIJ ELKAAR KOMT. DE LEERLINGEN HEBBEN HEEL DUIDELIJK AANGEGEVEN DAT ZE ERVARINGSGERICHT WILLEN LEREN. MET DEZE LITERATUUR WORDT HET BELANG DAARVAN OOK WETENSCHAPPELIJK ONDERBOUWD.”

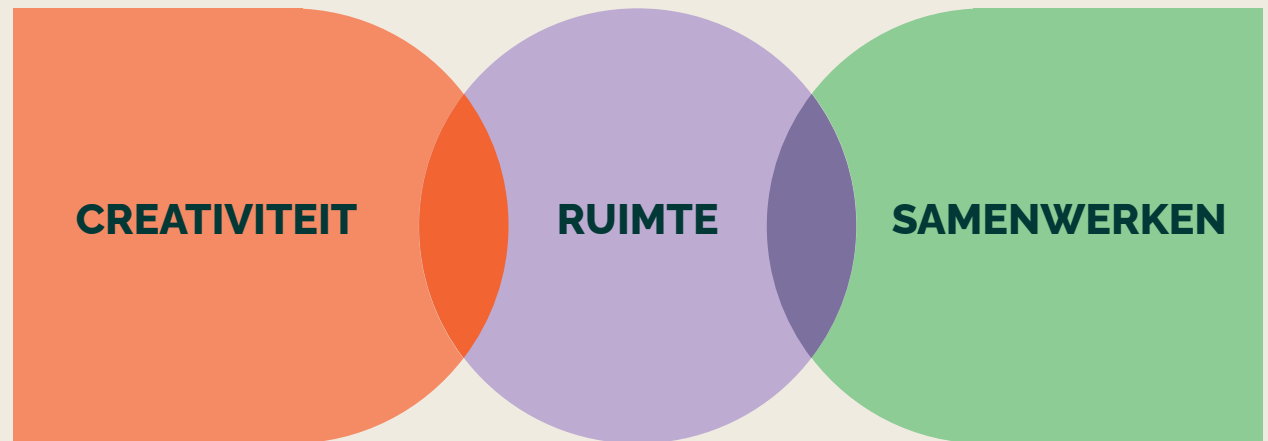
Tamara Breur - Directeur Portus Juliana



MECHANISME: SPELENDERWIJS ERVARINGSGERICHT LEREN

Om te kunnen ontwerpen voor het mechanisme spelenderwijs en ervaringsgericht leren, hebben we deze ontleedt tot drie elementen om de gewenste verandering tot stand te laten komen. Deze drie elementen komen terug in de tools die in co-creatie met de docenten en leerlingen zijn ontwikkeld. Ook zijn de aanbevelingen voor beleid onderverdeeld in deze drie categoriën.

De elementen die onder spelenderwijs ervaringsgericht leren vallen zijn:



Tijdens spelenderwijs ervaringsgericht leren wordt het vermogen om creatief te denken gestimuleerd, de intrinsieke motivatie versterkt en wordt indirect de sociale en emotionele ontwikkeling versnelt. Ook leer je zo door te doen en krijg je de ruimte om fouten te maken. Iets waar leerlingen veel behoefte aan hebben. Tot slot nodigt samen spelen uit tot andere manieren van samenwerken, een vaardigheid die je nog je hele leven nodig hebt.

CREATIVITEIT

Creativiteit is onderdeel van het spelenderwijs leerproces omdat je bij spelenderwijs leren niet vast zit in patronen, gewoonten en verwachtingen, maar van alles mag bedenken. Je bent daardoor vrij om te verkennen, wat de motivatie vergroot. Creatief werken daagt je uit om nieuwe dingen te ontdekken en je eigen talenten en potentieel te vinden. Door het toepassen van diverse werkvormen worden ze uitgedaagd om nieuwe dingen te ontdekken, en hun eigen talent/potentieel te vinden. Door meer creativiteit in te brengen, geef je leerlingen de kans om actief betrokken te zijn bij hun eigen leerproces.

RUIMTE

Ruimte draagt bij aan het ervaringsgerichte leerproces doordat er tijd is om te bewegen, te ervaren en te doen. Dan kan iedereen ademhalen tijdens en tussen de lessen, leren van zijn of haar fouten en groeien door het delen van hun kennis en nieuwsgierigheid.

Er is ruimte nodig waar je jezelf kunt zijn en vanuit je intrinsieke motivatie kunt mee doen. Denk aan tussenruimte, beweegruimte, ruimte voor rust, ruimte voor keuzes, ruimte om buiten te ontdekken, ruimte om te experimenteren.

SAMENWERKEN

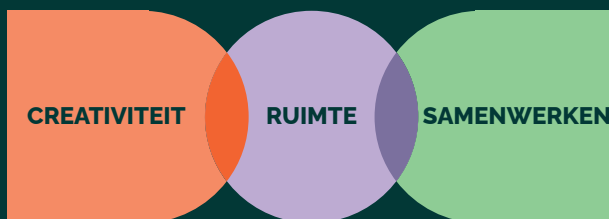
Samenwerken is essentieel voor spelenderwijs en ervaringsgericht leren omdat je leert balanceren tussen geven en nemen. Het gaat dan over autonomie, respectvol met elkaar omgaan en andere sociale vaardigheden.

Door het aannemen van verschillende rollen, het leren omgaan met winnen en verliezen, een team vormen groeit niet alleen de individuele ontwikkeling van leerlingen, maar ook de schoolgemeenschap als geheel. Dit bereidt leerlingen voor op de wereld buiten de klas, waar samenwerken en respect essentieel zijn voor succes.

AAN- BEVELINGEN

De aanbevelingen op de volgende pagina's zijn gebaseerd op het ontwerpend onderzoek. De inzichten komen uit de sessies, maar ook uit gesprekken en observaties in de wandelgangen of tussen sessies door.

De aanbevelingen variëren van praktisch tot abstract en zijn in te zetten of mee te nemen in beleid, afhankelijk van de school, docent of klas. Er is een sectie algemene aanbevelingen en drie secties aanbevelingen, aansluitend bij de ontwerpelementen. Zo kun je als school, docent of sectie ook zelf kiezen welk element nog meer kan worden uitgelicht.



AANBEVELINGEN VOOR BELEID

1. Creëer en onderhoudt bewustzijn rondom basisvaardigheden

Om basisvaardigheden structureel in alle vakken te integreren, is het essentieel dat de schoolleiding en coördinatoren actief het bewustzijn hierover vergroten en levend houden. Dit begint bij een duidelijke visie vanuit het management, waarin benadrukt wordt dat basisvaardigheden een verantwoordelijkheid zijn van alle secties, niet alleen van taal- en rekendocenten. Creëer draagvlak door regelmatig in gesprek te gaan met verschillende secties en hun input en expertise te benutten. Door aan te sluiten bij de sectieoverleggen, in plaats van hen verantwoordelijkheid te laten afleggen bij de coördinator Basisvaardigheden, ontstaat er een gedeeld eigenaarschap. Plan structurele overlegmomenten in en zorg voor blijvende ondersteuning, zodat basisvaardigheden niet als een eenmalig project worden gezien, maar als een geïntegreerd onderdeel van het onderwijs.

2. Maak basisvaardigheden een integraal onderdeel van de lesstof

Docenten zijn hoofdzakelijk gefocust op het eindexamen en de stof die daar bij hoort, waardoor zij basisvaardigheden als bijzaak zien. Nu vangen de taaldocenten Nederlands op en de wiskunde sectie rekenen. Er is behoefte om de verantwoordelijkheid hiervoor te delen. De boodschap vanuit de school is dat basisvaardigheden het fundament voor goede resultaten op school zijn. Hier is tijd en aandacht voor nodig.

3. Gedeelde verantwoordelijkheid voor basisvaardigheden

Organiseer samen met coördinator Basisvaardigheden en de docenten gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van basisvaardigheden in alle vakken. Door vakoverstijgend te werken en dwarsverbanden te leggen, kunnen docenten gezamenlijk bijdragen aan het aanleren van basisvaardigheden. Maak hierin logische combinaties zodat vakken elkaar natuurlijk kunnen versterken.

4. Maak tijd en ruimte door blokken in te plannen

Veel docenten voelen zich beperkt in 45 minuten om verdieping in de lesstof te kunnen maken, een project gericht te werken of met de kinderen naar buiten te gaan. Keuze maken of het vak gedurende het gehele schooljaar in blokken aan te bieden (zoals m&m) of een extra activiteit laten inroosteren tijdens een toetsweek.

5. Maak uniforme afspraken voor het corrigeren van taal in alle lessen

Buiten de laak vakken om, vindt er weinig correctie plaats op spelling, interpunctie, hoofdletters en grammatica. Uniformiteit naar de leerlingen toe ontbreekt. De taalsecties willen schoolbreed ondersteund worden. Maak dit een schoolbrede verantwoordelijk.

6. Uniformeer de communicatie en inleverprocedures

Creëer een duidelijke en uniforme manier voor leerlingen om werk in te leveren en met docenten te communiceren, zodat verwarring en onnodige ruis wordt voorkomen. Maak gezamenlijke afspraken hierover. Leerlingen willen hun tijd efficiënt besteden en benadrukken dat ze graag dubbel werk vermijden. - Sadiq: het mag moeilijker voor ons aan de organisatiekant zijn, als het resultaat is dat het dan makkelijker wordt voor de gebruiker (in dit geval leerlingen)

7. Investeer in digitale vaardigheden van docenten

Niet alle docenten zijn zelf digitaal vaardig en hebben niet dezelfde laptop of programma's als de leerlingen. Daardoor is het niet makkelijk

iets voor te doen of te laten zien aan de leerlingen. Docenten zouden differentiatie op niveau van de digitale vaardigheden willen toevoegen. Ook zou zij graag Office vaardigheden en programmeren oefenen. Hiervoor is een docent informatica nodig.

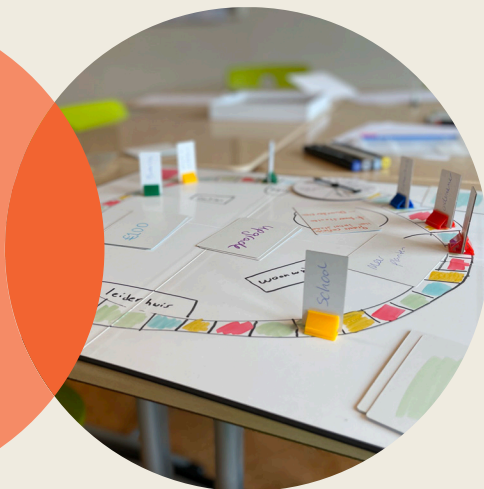
8. Luister naar leerlingen

Leerlingen kunnen goed verwoorden wat zij nodig hebben om goed te kunnen leren en met de juiste vragen kunnen ze constructief meedenken over oplossingen. Dit is een grote stap omdat de stem van de leerling niet direct thuishoort bij het ontwikkelen van bijvoorbeeld de lesstof. Het voelt soms onrealistisch wat leerlingen willen, echter door hun perspectief mee te nemen in het grotere geheel, kan vernieuwing sneller plaatsvinden.

9. Ondersteuning bij het bespreken van moeilijke thema's

Om burgerschap schoolbreed aan te bieden, hebben docenten extra training en oefenruimte, richtlijnen nodig om gesprekken te voeren over gevoelige thema's. Denk aan politiek, oorlog, religie, mentale gezondheid, taboes etc.

Aanbevelingen voor **CREATIVITEIT**



1. Anders denken

Geef leerlingen ruimte om anders te denken en nieuwe ideeën en woorden te ontdekken. Door het stellen van prikkelende vragen, het aanbieden van afwisselende werkvormen en het gebruik van beeldtaal, leren zij hun gedachten helder te verwoorden en verdiepen zij zich in hun eigen en andermans opvattingen. Veel leerlingen vinden het lastig om creatief te denken, omdat ze vaak vasthouden aan “het is zoals het is” en zich ongemakkelijk voelen bij het verlaten van bekende paden. Met behulp van doorvragen en visuele hulpmiddelen ontdekken ze manieren om hun gedachten te verwoorden, waardoor ze niet alleen creatiever leren denken, maar ook hun angst voor fouten loslaten. Hierdoor ontstaat er een veilige omgeving waarin fouten maken en anders denken wordt aangemoedigd, wat bijdraagt aan een cultuur van acceptatie en groei.

2. Nieuwe dingen/sparks te ervaren (ter inspiratie)

Geef binnen basisvaardigheden ruimte voor onverwachte

en inspirerende onderwerpen zoals humor, liefde, wat als..., tegenstellingen, sagen, sprookjes, en geschiedenis, zodat leerlingen breed geïnspireerd raken. Door structureel ruimte te geven aan deze sparks kunnen leerlingen hierop aanhaken en er worden nieuwe onderwerpen besproken.

3. Creatief taalgebruik en expressie te ontwikkelen

Er is behoefte aan het ontwikkelen van de vaardigheden om gedachten, emoties en standpunten op een respectvolle manier te verwoorden. Dit draagt bij aan zowel sociale vaardigheden als zelfexpressie en helpt leerlingen om hun innerlijke wereld beter te begrijpen en te communiceren.

4. Leerlingen actief bij hun leerproces te betrekken

Geef leerlingen meer eigenaarschap/autonomie door hen te betrekken bij de inhoud en vormgeving van lessen. Dit kan bijvoorbeeld door hen opdrachten te laten kiezen die aansluiten bij hun interesses of door hen deel te laten nemen aan co-creatie sessies waarin zij actief meedenken. Ze kunnen dan verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen projecten of opdrachten, die gekoppeld zijn aan hun toekomstige ambities en interesses, zoals ondernemerschap of maatschappelijke betrokkenheid.

Aanbevelingen voor

RUIMTE MAKEN OM...



1. te verwerken, ervaren, reflecteren

Reserveer tijdens de les tijd voor leerlingen om te reflecteren en te verwerken. Maak aan het eind van de les ruimte, want ook leerlingen voelen de tijdsdruk en de impact van een vol curriculum. Er wordt vaak van hen verwacht dat ze nieuwe informatie direct begrijpen of meteen correct toepassen, maar deze extra tijd helpt hen voor verwerking. Er ontstaat een omgeving zonder druk, en leren zonder de angst om direct te presteren

2. te bewegen tijdens en tussen de lessen.

Leerlingen geven aan dat ze bewegen missen, dat ze stil moeten zitten, stil moeten zijn en dus eigenlijk hun energie ophouden. Als we willen dat ze nieuwe dingen leren, nieuwe patronen ontwikkelen is het belangrijk dat ze mogen ontdekken, ervaren, en daar hoort ook bewegen bij om te ontspannen en ontladen. Hiervoor is fysieke ruimte nodig (zoals ruimte in de klas, buiten, laboratoria, werkplaatsen)

3. koppelingen met de interesses van de leerlingen te maken

Door de leerstof relevant en toepasbaar te maken voor de wereld

van de leerlingen, zoals geldbeheer, ondernemerschap en relevante maatschappelijke thema's, kunnen leerlingen meer betrokken raken en hun basisvaardigheden verbeteren.

4. persoonlijke ontwikkeling te stimuleren

Leerlingen geven aan dat ze tijd nodig hebben om hun eigen leerpad en persoonlijke interesses te ontdekken. Door hen meer autonomie te geven in hun schooltijd, bijvoorbeeld via mentoruren of door keuzevakken, kunnen ze verantwoordelijk leren zijn voor hun eigen ontwikkeling. Ze moeten begrijpen waarom ze iets leren en hoe het aansluit op hun persoonlijke doelen of interesses. Dit kan bijvoorbeeld door concrete doelen te stellen die passen bij hun toekomstplannen, zoals een specifieke carrière of vaardigheid.

5. mentale gezondheid en waarden in mentorlessen te bespreken

Leerlingen willen praten over wat hen bezighoudt en hoe ze met tegenslagen om kunnen gaan. Dit helpt hen bij het ontwikkelen van hun eigen oplossend vermogen. Denk hierbij aan het omgaan met onzekerheid, zelfrespect, nare gedachten, problemen in de thuissituatie. Daarnaast vragen ze om meer 1-op-1 gesprekken met mentoren, waarbij oordeelloos geluisterd wordt zonder meteen advies te geven. Dit kan handvatten geven voor dialoog ten aanzien van sociale vaardigheden en burgerschap. Waarden geven voeding aan de cultuur van de school.

6. docenten meer autonomie in het lesgeven geven

Ook docenten vragen om meer autonomie in het aanleren van basisvaardigheden en willen meer ruimte om lessen aan te passen aan de behoeften van hun leerlingen. Docenten krijgen meer ruimte om hun eigen vakinhoud te bepalen, tijd te nemen door 2 lesuren aan elkaar te koppelen, ook dingen te mogen laten en aan te passen aan de dagelijkse praktijk.

Aanbevelingen voor **SAMENWERKEN**



1. met bedrijven en de maatschappij

Maak lessen relevant en direct toepasbaar door echte oplossingen te bedenken voor bedrijven of vragen uit de stad, dan maak je de opdracht niet alleen voor de docent, maar draag je iets bij aan de maatschappij. Bij het maken van de opdracht verdiepen leerlingen zich in iets dat echt bestaat. Geef de praktijkvakken ruimte om met ontwerpgericht leren aan de slag te gaan.

2. tussen leerlingen en docenten in co-creatie

Door co-creatie tussen leerlingen en docenten aan te moedigen, worden gemeenschappelijke oplossingen gevonden die waardevol zijn voor beide partijen. Hoewel leerlingen zich vaak niet vanzelfsprekend zien samenwerken met docenten, biedt deze samenwerking een kans voor hen om van elkaar te leren en elkaar beter te begrijpen. Leerlingen hebben namelijk ook een bron van kennis en waardevolle inzichten. Voor docenten biedt dit de mogelijkheid om andere talenten van hun leerlingen te zien en hun eigen kennis op nieuwe manieren aan te

bieden. Deze benadering leidt tot gedragen, innovatieve oplossingen en ideeën die bijdragen aan een positieve, vernieuwende leeromgeving.

3. Wissel van rollen en introduceer nieuwe rollen

Wanneer je formeel een andere rol hebt, zoals in een spel, krijg je toestemming om bepaald gedrag te vertonen of vragen te stellen. Door dit in de lessen in te zetten, verhouden alle 'spelers' zich op een andere manier tot elkaar. Zo worden er momenten gecreëerd om op andere manieren van elkaar te leren en zo de sociale vaardigheden te oefenen.

4. Biedt spellen aan

Er zijn tal van spellen beschikbaar die zowel cognitieve als sociale vaardigheden versterken. Door deze spellen aan de lesstof te koppelen, zowel qua inhoud als motivatie, kunnen leerlingen spelenderwijs leren. Veel leerlingen hebben weinig ervaring met spellen, maar via deze aanpak kunnen ze belangrijke levensvaardigheden en nieuwe talenten ontwikkelen. Door meer samenwerkingsmogelijkheden te bieden in groepsprojecten en competitie-elementen in de lessen, kunnen leerlingen van elkaar leren. Dit kan de leerervaring verbeteren en hen helpen bij het ontwikkelen van sociale en cognitieve basisvaardigheden.

5. Regels en afspraken samen te maken en/of bespreken

Leerlingen willen meer betrokken zijn bij het maken van regels en afspraken op school. Wanneer ze betrokken zijn bij het proces, voelen ze meer eigenaarschap over de regels en kunnen ze zich beter houden aan de afspraken. Dit creëert een cultuur van gedeelde verantwoordelijkheid tussen leerlingen en docenten.

TOOLKIT BASISVAAR- DIGHEDEN

De tools die we in co-creatie met de leerlingen en docenten van Portus Juliana hebben ontwikkeld zijn op de volgende pagina's in een overzicht weergegeven. De tools zijn los te gebruiken, maar hebben een groter effect wanneer zij samen worden ingezet. Lees voor een beter beeld van de tools de bijgeleverde handleidingen.

Tools:

1. Samen basisvaardigheden dragen
2. Vakken verbinden
3. Ontwerpend leren
4. Battle spel



Tool 1 - samen basisvaardigheden dragen



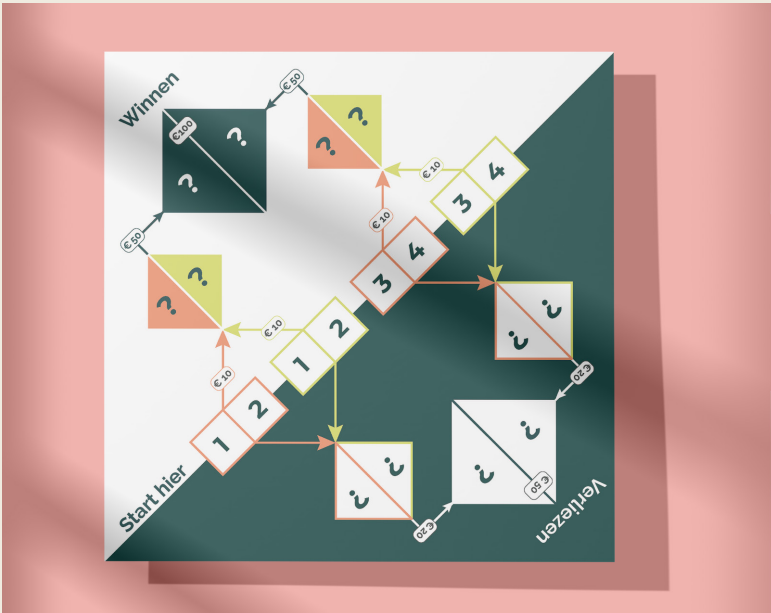
Tool 2 - vakken verbinden



Tool 3 - ontwerpend leren



Tool 4 - Battle spel



TOOL 1 - SAMEN BASISVAARDIGHEDEN DRAGEN

Met deze tool kan de coördinator basisvaardigheden langs verschillende secties om te onderzoeken bij welke kerndoelen zij nog hulp van hun collega's kunnen gebruiken. Vervolgens kan de coördinator deze kerndoelen in een teamvergadering laten kiezen door verschillende secties, waardoor de basisvaardigheden schoolbreed worden gedragen.

	BESTAANDE ACTIEVE WERKVORMEN ZOALS SPELEND LEREN, SAMENWERKEN EN DOEN IPV STILZITZEN	WISSELENDE ROLLEN INZETTEN ZOALS ONDERZOEKER, TIMEKEEPER, COACH, VOORZITTER, SCHEIDSRECHTER	CONTEXT BIEDEN ZOALS EEN KOPPELING MET DE OMGEEVING OF ANDERE VAKKEN
BASISVAARDIGHEID:			
KERNDOEL #			
.....			
.....			
BASISVAARDIGHEID:			
KERNDOEL #			
.....			
.....			
BASISVAARDIGHEID:			
KERNDOEL #			
.....			
.....			

Tabel waarmee de secties invulling aan de gekozen kerndoelen kunnen geven



Kaarten die de kerndoelen behapbaar en tastbaar maken

TOOL 2 - VAKKEN VERBINDEN

Leerlingen hebben behoefte aan context: waarom leren we dit en hoe hangt het samen met wat ik leer in andere vakken? Wanneer zij zien dat iets niet alleen een oefening is, maar vaker terug komt, verhoogt dat de motivatie. Deze tool helpt docenten met collega's op zoek te gaan naar verbindingen tussen hun vakken en zo de stof relevanter te maken. De interesses en rode vlaggen van de leerlingen zijn geïntegreerd in stap 3, zodat de stem van de leerling ook meegenomen kan worden in dit proces.

STAP 1
WAT DOE JE AL? Klas

Schrijf per week op welk onderwerp je behandelt in de les. Leg de bladen naast elkaar en bespreek de overlappende onderwerpen in de lesstof.

Schrijf per bladen na de lesstof.

Schrijf per week op welk onderwerp je behandelt in de les. Leg de bladen naast elkaar en bespreek de overlappende onderwerpen in de lesstof.

Vak: Vak: Vak:

STAP 2
GEZAMENLIJK THEMA BEPALEN

Schrijf op wat centraal staat voor alle drie de vakken, wat de koppeling is tussen 2 vakken en welk thema binnen jouw eigen vak centraal staat.

Thema

Vak 1 Vak 2 Vak 3

STAP 3
MOTIVATIE VAN DE LEERLINGEN

Op de kaarten staan dingen die leerlingen motiveren of demotiveren. Ga er doorheen en kies er een paar die jullie aan jullie lessen willen toevoegen. Schrijf hieronder wat jullie meenemen in jullie lessen.

Samenwerken Het echte leven

Creativiteit Rode vlaggen

STAP 4
STAPPEN IN DE TIJD

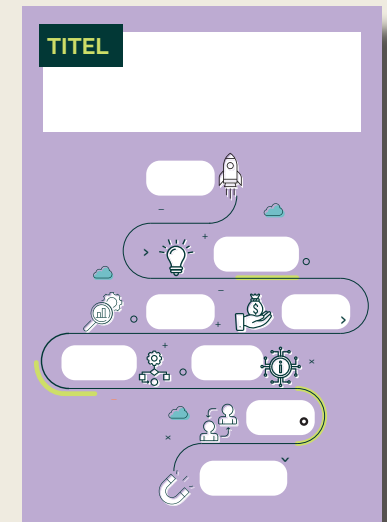
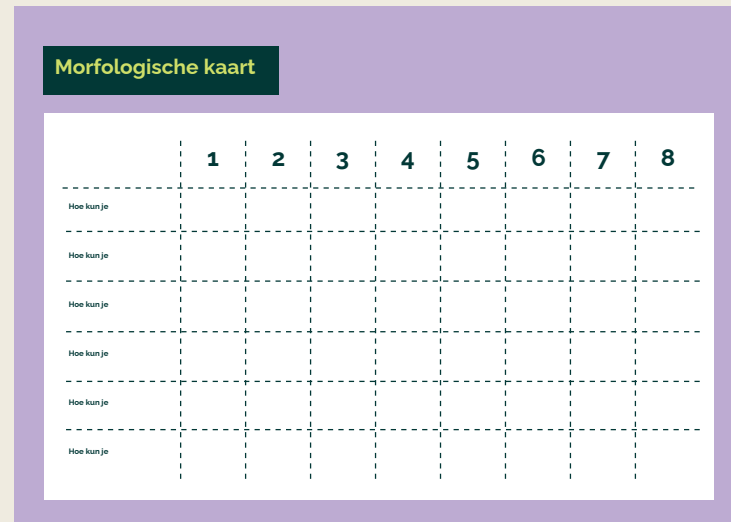
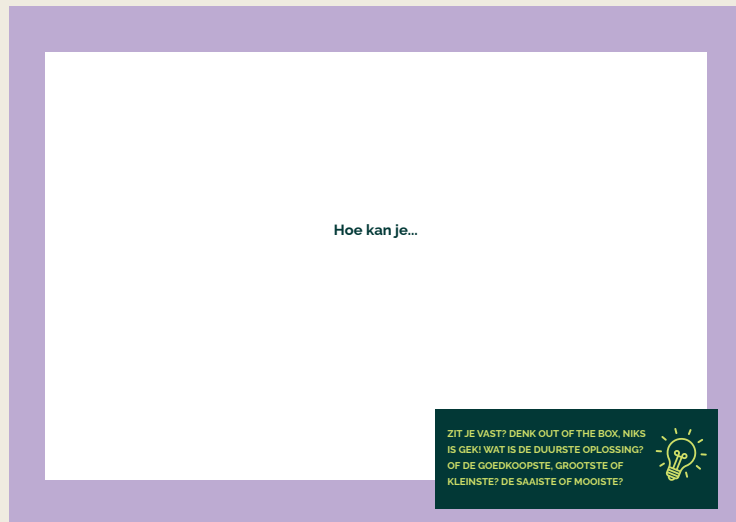
Vul in onderstaand schema in welk onderwerp jullie per week behandelen en hoe het gekozen thema daarin past. Dit is een richtlijn, dus ga er flexibel mee om. Teken tot slot een lijntje tussen de vakken, wanneer je het thema door geeft aan de ander.

	week 1	week 2	week 3	week 4	week 5	week 6	week 7	week 8	week 9	week 10
Vak:										
Vak:										
Vak:										

Werkbladen die de docenten kunnen gebruiken om op zoek te gaan naar de overlap tussen hun vakken en zo een passend thema kunnen kiezen.

TOOL 3 - ONTWERPEND LEREN

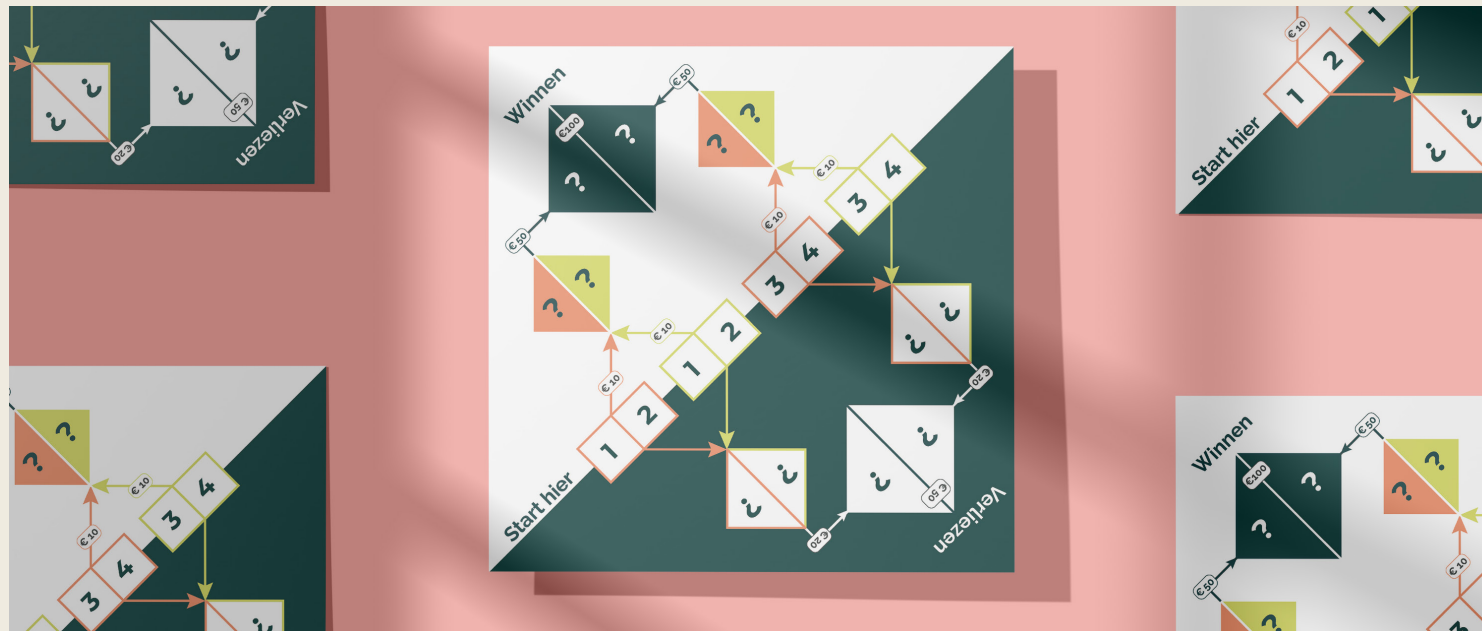
Wanneer je ontwerpt is er ruimte om te experimenteren, het niet te weten en fouten te maken. Laat dat precies zijn waar de leerlingen behoefte aan hebben. De ontwerptools die wij in dit traject hebben gebruikt om mee te onderzoeken en ontwerpen, hebben we gebundeld in één tool, om breder op school in te zetten. Een van de toepassingen hiervoor is het Praktijkgericht Programma, waarin ontwerpnd leren terug komt in de leerdoelen.



Werkbladen voor één van de fases die je in een ontwerptraject kan doorlopen, gericht op het ontwikkelen van nieuwe en innovatieve ideeën of oplossingen.

TOOL 4 - BATTLE SPEL

In een traject waar spelenderwijs en ervaringsgericht leren centraal staat, kan een spel voor in de klas niet ontbreken. Veel docenten proberen al spellen uit, maar een spel dat interactief is en in iedere les in te zetten was er nog niet. Het battle spel dat je hieronder ziet is ontstaan in een van de co-creatiesessies met leerlingen en docenten en is daarna met beide doorontwikkeld en getest.



In het spel maken de leerlingen aan het eind van een aantal lessen kaarten met vragen, die tot slot in het spel worden ingezet. De leerlingen battlen door antwoord te geven op de vragen en kunnen zo geld verdienen. Door op de lichte kant de winnaars door te laten spelen en op de donkere kant de verliezers kan iedereen mee blijven doen.

SLOT- WOORD



Portus Juliana vroeg ons om met hun leerlingen aan de slag te gaan rondom basisvaardigheden. Een zeer breed en veelzijdig begrip, waar iedereen al iets mee doet, maar dat tegelijkertijd niet echt van iemand is. Iedereen heeft een stukje van de puzzel – maar hoe breng je dat samen? We hebben gewerkt vanuit drie lagen: in de lessen zelf, de lesstof en de overkoepelende visie van de school op basisvaardigheden. Dit proces was een voortdurende wisselwerking tussen in- en uitzoomen.

We werden positief verrast door de nieuwsgierigheid en bereidheid van de leerlingen. Dit kunnen we vol vertrouwen zeggen, na intensief te hebben samengewerkt en gesproken met 180 leerlingen. We hebben hen zeker niet de makkelijkste weg gegeven.

We vroegen de leerlingen van de eerste tot en met derde klas om te ontwerpen als eerstejaars ontwerpstudenten aan de TU Delft en hebben zo hun creativiteit op verschillende manieren uitgedaagd. Dit heeft geresulteerd in zeer goede en bruikbare oplossingen. Deze oplossingen hebben we vervolgens getoetst in andere klassen, zodat we continu konden blijven verbeteren.

Alles wat we hebben ontwikkeld, is getoetst met leerlingen, docenten, of een combinatie van beide. En nu is het tijd om echt aan de slag te gaan met de uitkomsten: lessen verbinden, context geven en samen spelen. Dat versterkt de basis, en wij zijn erg dankbaar dat we hier een onderdeel van mochten zijn. Een groot dankjewel aan iedereen die heeft meegewerkt!

Tanneke Lyppens & Joy van Gogh,
Social Envoy

BRONNEN- LIJST

- Biesta, G. (2022). Wereldgericht onderwijs: Een pedagogische grondslag voor onderwijspraktijken. Culemborg: Phronese
- Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice Hall. <https://www.researchgate.net/publication/235701029>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>

Deze tools zijn ontwikkeld en ontworpen door Social Envoy, gebaseerd op het participatief onderzoek dat zij op Portus Juliana hebben verricht in 2024.

Het delen van de kennis uit dit rapport wordt gewaardeerd, mits er duidelijk wordt verwezen naar de onderzoekers, Portus Juliana en de Portus Scholengroep. Losse onderdelen van dit onderzoek mogen echter niet uit verband en zonder context worden overgenomen of gedeeld.

Ook mogen (onderdelen van) de tools en het onderzoeksrapport niet worden verkocht.

Creative Commons licence: CC BY-NC-ND 4.0.